

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА КУМЫКСКОМ ЯЗЫКЕ

БУСУРМАНЛАНЫ РУГЪАНИ-ЯРЫКЪЛАНДЫРЫВ ГАЗЕТИ

№10 (111) Аўда бир керен чыгъарыла / Шаввал 1429-ў / октябрь ай – 2008 йыл. Багъасы 15 манат

РЕДАКТОРНУ КОЛОНКАСЫ

Ассаламу алейкум, аявлу охувчулар, дин къардашлар.

Бир гезик вагъабыланы гъакъында эсерегеде, бу агъымны адамны къаркъарасында болагъан яман рак аврув булан тенгледирген эдим. Гертиден де, рак аврув кимде де болмагъа бола, шондан алданокъ сакъланыв, демек профилактика болмай. Лап шо кепде таза ислам динни «къаркъарасында» да оylumge гелтиреген аврув — вагъабылыкъ тувма бола. Рак неден башлана? Башлап бир тамаша шишик белгили бола, сонг шондан таба, ахтарып къарагъанда, сав болмайгъан аврув бары белгилене. Жамиятда да, башлап арабыздан чыкъгъан шо «шишик» йимик, онда-мунда охуп гелген танышыбыз-билишибиз, арагъа чыгъа. Ол да ят гёрюмей, арив-арив, кыйышдырып сёйлеп де бажарадыр, намуслу бусурман болуп да гёрюнедир. Сонггъа таба айланасына яшёрюмлени де жыйып, олагъа ибадатны «тюз» этмеге уйрете башлай. Яшлар да, яшавну янгыз я къарасы, я агъы боладыр деп, ялгъан ойлагъа ий бола. Арты буса, яхшылыкъ этебиз деп, «капирлени» ольтюрювлеге, жамиятгъа къаршы оьзге жинаятчылыкълар этивге айлана. Олайлагъа сав болув ёкъ. Вагъабылыкъдан сав болгъанланы ким биле?

Жамиятыбызны ичинден ашайгъан бу «хуртгъа», ондан сакъланыв ёкъ деп, ёл къюуп турмагъа да тюшеми дагъы? Болгъаны болсун, бизден гъасил болагъаны ёкъ, бары да зат Аллагъ буюргъангъа гёре бола деп, иннемей турмагъа себепми дагъы? Аврувлар, адамгъа йимик, жамиятгъа да негъакъ къабунмайдыр, бир-бир гюнагълардан чайылмакъ учун, Аллагъу таала къыйналмакъны тюз гёредир. Ал заманларда Аллагъгъа арт бергеник, гъали де ибадатны юрютмейгеник, гюнагълагъа ёл къюягъаныкъ, товба этмейгеник гъалиги гъалыбызгъа тарыгъаныкъны себеби сама да тююлюмю экен? Сав болма сюе бусакъ, не этейик дагъы? Бары да яхшылыкъ да, яманлыкъ да Аллагъдан экенни билебиз чи, тек Огъар ярама кърайбызми, Ону буйрукъларын кютебизми, ону гери урувларындан сакъланыбызми дагъы? Талайыбызны таптайгъанда йимик, динибизни оьр этмей туруп тюзелербизми экен?

Булай алгъанда, насигъат берер чакъы охувчулардан артыкъ билемен, гъакъыллыман деп бир де ойлашмайман. Гъар ким де, умуми халкъ оьзю де, бары да затны бек яхшы англай, биле, тек зринем, айсенилик этме, алгъа барывгъа тюшюнмей тура. Сизге борчларыбызны гъакъында эсге алмагъа тарыкъ, Яратгъаныбызны гъызындан чыкъмай, ёрукълу яшамакъны гъайын этейик деп ташдырмагъа сюемен.

Аллагъ яхшы муратлагъа етишмеге кёмек этсин. Амин.

ГЪАЖ – 2008

Гъаж булан байлавлу алышынывлар

Гали-гъалилерде Дагъыстан Республиканы Гъукуматында бу йылгъы гъаж масъалагъа байлавлу жыйын оьтгерилди. Генгешде муфтини гъаж ишлеге къарайгъан орунбасары, гъаж фирмаланы вакиллери, МИД-ни къуллукъчулары, ДР-ни дин ишлеге къарайгъан комитетни ёлбашчылары, ерли авиакомпанияны къуллукъчулары ортакъчылыкъ этди.

Жыйынны биринчи вице-премьер Н.Къазиев юрютдю. Жыйылгъанлар гъажгъа онгарылыв нечик юрюленни, гъажгъа барагъанланы гъавадан ташывну, виза ачывну, къонакъюйлени ижарагъа алыву ва шолай оьзге масъалаланы уьстюнде пикру алышдырды. Жыйынны натижасында гъажгъа онгарывгъа байлавлу да, ёлну маршрутуну да, геливю де алышдырагъан къарарлар къабул этилди.

Бир гъаж фирманы ёлбашчысы Магъаммат Мачилаев билдирген кюйде, «Аль-Лама тревел» деген Сауд Арабстан авиакомпания булан сёйлешивлер юрюле. Амма Магъачкъаланы аэропорту уллу самолётланы къабул этип болмайгъан саялы, Мадина шагъ-

аргъа Бакюню аэропортундан учмагъа тюшежек. Бакюге ерли буса адамланы поезд яда автобуслар булан элтмеге гёз алгъа тутулгъан. Гъалиге бары да якълар булан сёйлешивлер узатыла.

Шолай 1980 адамны гъажгъа йиберме деп умут этиле. Рейслени «Боинг» маркалы самолётлар этежек. Бир самолётгъа 220 яда 340 адам сыя. Булай гъалда гъаж къылма барагъан гъар 45 адам, гюпге жыйылып, олагъа бир ёлбашчы белгиленежек. Ондан къайры, Арапатда, Минада ва оьзге ерлерде кёмек этегенлени санаву да артажакъ.

Бу йыл автотранспортгъа бакъгъан талаплар дагъы да къатты болажакъ. Энниден тутуп машин гъайдавчуланы халкъара адам ташывлар этмеге ихтияр береген кагъызлары да болмагъа герек. Машинге 7 йылдан кёп болмагъа ярамайгъан ва транспорт булан байлавлу бары да кагъызлар алданокъ гъазирленмеге герек. Халкъара адам ташыв булан байлавлу талапланы билип, шолагъа къыйышмагъа да тарыкъ болажакъ. Автотранспорт булан барагъанлар учун маршрутлар алышынмагъан.

Номерде:

3 БИЛИМ

Айры охувну гъакъында

4 ИЛМУ

Мазгъаплагъа гёре юрюмекликни гъажатлыгъы

5 ИЛМУ

Сафинатун нажат

6 ПАЙХАММАРНЫ Е ЯШАВУ

Нюрлю таварих

7 БИЛМЕ ГЕРЕК

Къуръангъа гёре яшама башлайыкъ

ЯНГЫЛЫКЪЛАР

Башкыртстанда террорчулукъга къаршы иш юрюле

Башкыртстанны межитлеринде террорчулукъ булан байлавлу ислам гъаракатланы ойларын яйыв гери урула. Шоланы арасында Россияда иш гёрме яратылмайгъан «Хизб-ут Тахрир» деген халкъара террорчулукъ къурум да гире. Шо гъакъда Башкыртстанны бусурманларыны ругъани идарасыны председателини биринчи орунбасары Аюп Бибарсов билдирген.

А.Бибарсов ойлашагъан кюйде, Россияда гери урулагъан «Хизб-ут Тахрир» деген къурумну вакиллерине къаршы ишни ругъани идаралар юрютмеге тарыкъ тюгюл, шоланы пачалыкъ озю ба сылтмагъа герек. «РФ-ни законларын бузмайгъан исламны оьсювюню гъайын этебиз, — дей А.Бибарсов. — Халкъгъа ислам динибизни къанунларын, маънасын яйывну ишин юрютебиз».

90-нчы йылланы ахырларында Башкыртстанда вагъгабылар баш гётерме къарагъан болгъан, тек бу агъым мунда тамур атма бажармагъан. 2000-нчи йыллардан тутуп буса, бу якъларда «Хизб-ут Тахрир» генг кюйде иш юрюте.

Гъажилеге кёмек

Къабарты-Балкъарияны президенти Арсен Каноков гъаж къылма барагъан ватандашларна харж якъдан кёмек этмеге гъазир экенин билдирген. Бу республиканы муфтиси Анас Пшихачев айтагъан кюйде, А.Каноков гъажилени республикадан самолёт булан учмакъны гъагъын тележек болгъан.

Республикадан самолёт булан чыкъмакъны гъагъы 20 минг манатгъа олтура. Бу йыл Къабарты-Балкъариядан 300 адам гъаж къылажакъ деп гёз алгъа тутулгъан. Президентни кёмеги де булан шологъа гъажны ёлу 60 минг манатгъа

олтуражакъ.

Бу йыл Къабарты-Балкъариядан гъажилер Минеральные Воды деген шагъардан

Аммангъа ерли етежек, сонг автобуслар булан Маккагъа етишдирилежек. А.Пшихачевни сёзлерине гёре, гъаж къылмакъ учунгъу документлер 20-нчы октябрь болгъунча къабул этиле.

Гетген йыл бу республикадан 267 адам гъаж къылгъан болгъан.

США-да Бушгъа суд гесмеге сюе

Гъали-гъалилерде Массачусет штатдагъы (США) Андовер шагъардагъы ихтиярланы якълайгъан охув ожакъда тамаша жыйын оьтгерилген. Юридический бу конференцияда США-ны президенти Д.Бушгъа ва вице-президенти Р.Чейниге байлавлу туснакъ этив, суд гесив имканлыкълар бармы деп ойлашып къаралгъан.

Форумну ача туруп, Лоуренс Вевел деген алим булай деген: «Уьлкебизни ёлбашчылары даву башлагъандан къайры, генг кюйде есирлени къыйнай, халкъара ихтиярларын хорлай». Ону сёзлерине гёре, «уьлкебизни башын тутгъанлар аз заманны ичинде оз заманында Вьетнамда этген пасатлыкъларын Иракъда эки керен этип чыкъды». «Гъалиге ерли ёлбашчыларыбыз Линдон Джонсон, Генри Киссинджер, Ричард Никсондан башлап Жорж Буш ва Ричард Чейниге ерли этген ишлери саялы законну алдында бир жавап да бермеген», — дей Вевел. Ол ташдырып айтагъан кюйде: «Бизин лидерлерибиз, оз заманында Вьетнамда й и м и к, Иракъда да ялгъан себеплер булан дав башлагъан, шологъа энни есирлени къыйнайгъанлыкъларны да къошгъан». «Эгер этген ишлерине жаваплыкъ ёкъ буса, гележекде болажакъ американ ёлбашчылары Линдон Жонсон ва Жорж Буш этген иш-

лерден не зат токътатып бола?» — деп Вевел сорав бере.

Британияда шариат судлар ишлеме башлагъан

Великобританияда шариатны законлары къабул этилген ва суд гесив системада къолланма башлагъан. Шо гъакъда ерли газетлер билдиривлер де этген. Газетлерде айтылагъангъа гёре, ерли гъукумат, агъамиятны тартып турмай, къавгъасыз кюйде, судьялагъа бусурман эркъатынны айрылыв ишлерин, акъча булан байлавлу эришивлюкдени, бусурманланы ич арасында болагъан англашылмайгъан гезиклерин шариат къайдада чечмеге ихтияр берген.

Гъалиге Британияны суд системасында беш шариат суд иш гёрмеге башлагъан. Шолар Лондонда, Бирмингемде, Брэдфордда, Манчестерде ва Нанитонда ишлей. Шо кепдегилерин Глазго ва Эдинбург шагъарларда ачма да гёз алгъа тутулгъан.

Великобританияны шариат судлагъа къарайгъан бусурман арбитраж коллегияны къуллукъчусу Фаиз аль-Актаб Сиддики айтагъан кюйде, 1996-нчы йыл арбитражлагъа байлавлу чыкъгъан закон сёз юрюлеген судлагъа ёл ача. Шолойлыкъда, шариат судлар арбитраж яда третейский деп айтылагъан судлагъа тенг этиле. Законгъа гёре буса, шолой судланы къарары толу ихтиярлы, эгер эки де ян бу суддан таба ишин чечме рази буса.

Великобританияда бусурман третейский судлар ишлейгени чи бир йыл да бола, шо заманны ичинде юзден де къолай ишге къаралгъан ва гъукму чыгъарылгъан.

Камбоджада хиджабны гийме къойгъан

Янгы охув йылда ислам динни юрютеген камбоджалы студент къызлар хиджаб гиймеге ихтияр алгъан. «Оьзге охувчулар школада акъ гёлелер ва гёк иштанлар гиймеге герек буса, бусурманларкхмерлер оьзлеге хас опуракъны гиймеге болажакъ. Биз тюрюлю-тюрюлю динлени юрютеген охувчуларыбызгъа лайыкълы янашма герекбиз чи», — дей ерли билим берив министрликде.

Эки ай алда премьер-министр Хун Сен охувчулагъа дарслагъа ислам дин талап этеген опуракъны гиймеге ихтияр бережекмен деп сёз берген болгъан. Бу якъларда охув йыл октябрь айда башлана ва гъукумат башчы сёзюнде та-

былгъаны энни белгили болгъан. Ал заманларда бусурман охувчулар школалар гёрсетеген опуракъны гийме суймей бир-бир къызъяшлар охувун ташлай болгъан.

Темиркъазыкъ Америкада лап уллу межит

Темиркъазыкъ Америкадагъы лап уллу межит «Байтун Нур» Калгари шагъарда (Канада) ачылгъан. Канаданы премьер-министри Стивен Харпер межитни ачылывунда шогъар уллу къыймат берди. Бу агъамиятлы агъвалатда ерли дин жамиятланы вакиллер, оьзге халкъ ортакъчылыкъ этген.

Масала, оппозицияны башчысы Стефан Дион да жыйылгъанланы къутлап, Канада бусурман жамият оьзлени пачалыгында алай ари в яшап болагъанын гёрсетежек деди. Межитни майданы 4 минг 300 квадрат метр геле. Намаз къылынагъан ерден къайры, мунда конференцзал, охутув ва административ биналар, яшлар учунгъу айры ер бар.

Межит канадалы бусурманланы харжына этилген.

Мычыгъыш Республикада адилликни ёлу танлангъан

Мычыгъыш Республиканы ёлбашчылары халкъыны гъайын этегени къайдагъы тарыкъсыз, адилсиз затланы ёкъ этмеге къарайгъанындан гёрюне. Оьтген рамазан айда шо гъаракат бирден-бир гючлене ва гъали де узатыла. Масала, хоншу республикада тиштайпаланы тыш гёрюнюшюне, багъыйсыз опурагъына бек тергев этиле. Шо кепде кинолардагъы тарыкъсыз, эрши гёрюнюшлени гёрсетмеге ихтияр берилмей, шолой ерлер гесилип тайдырыла, ичкиге, тамакю тартывгъа бакъгъан рекламалар да ёкъ этилген. Ерли берилишлерде ба-

ГЪАДИС

Аллагъ оьзюню къыйыны булан рызкъы къазанагъанланы сюе

шы ачыкъ, къысгъа юбкалар, инбашларын ачып юрюйген къызъяшланы айыплайгъан роликлер гёрсетилмеге башлагъан. Шолой юрюйгенлеге «багъыйсызлар» деп ат тагъыла.

Мычыгъыш Республикада гъалиге ерли тюрюлю-тюрюлю эрши ерлери гесилип тайдырылгъан 3 мингден къолай кино гъазирленген. Шо кепде, ерли гъакимият къурумлар мычыгъышланы менлигине къыйышмай деп ойлашып, «Билайн» компанияны илинген бир-бир рекламаларын тайдыргъан. Мычыгъыш Республикада купальниклер булангъы тиштайпаланы бир роликде де, рекламада да гёрмесен, шолар толу кюйде гери урулгъан.

Ондан къайры, Мычыгъыш Республиканы Тыш байлавлукълагъа, печатгъа ва мавлумат къураллагъа къарайгъан министрлигини сиптечилиги булан ерли транспортда къылыкъланы, тарбияны пропаганда этеген роликлер гёрсе-

БИЛИМ

А.ГЪАЖИЕВ

Арт вакътилерде школаларда улан ва кызыяшланы айры охувуну гъакъында кѣп айтылагъан болгъан. Бусурман учун бу масъала айрыча агъамиятлы. Неге туюл, шо — шариатны талабы. Шариатны къайсы талабын да, буйругъун да йимик, бу ишни де кѣп пайдасы бар. Айры охувну янын тутагъанлагъа врачлар, психологлар, генетиклер, педагоглар гире. Оланы аслу далили — уланъяшлар да, кызыяшлар да бир йимик оьсмей, олар сюеген, танглайгъан затлар да башгъа-башгъа, оюнлары, аваралары да бир-биринден шайлы къалыша.

Гертиден де, биология ва психология якъдан алгъанда уланлар кызылардан эсе, эки йылгъа артда къала ва шо саялы башлапгъы класларда уланлар осал охуй. Кызылар буса атив охуй, дарсны тез ала. Муаллимлер оланы кѣп макътай — шолайлыкъ буса, уланлардан охувгъа бакъгъан иштагълыкъны басылтма бола. Бир мисал — танапус: кызылар еринден тербенмей, дарсда башлагъанын битдирмеге къарайлар. Уланланы буса, зенг урулгъан сонг, токътатып турмаса яхшы, тек олар тергевюн артдырма ва артда къалгъанын тынч кюйде уйренмеге бажара.

Оьз заманында кызылар учунгъу айры школаланы битдиргенлени арасында гѣрмекли кѣп тиштайпалар бар: Великобританияны алдынгы премьер-министри «темир леди» Маргарет Тэтчер, СШАны алдынгы пачалыкъ секратары Мадлен Олбрайт, гъалигиси — Кондолиза Райс, Израилни алдынгы премьер-министри Голда Мейер ва кѣп-кѣп оьзгелери шолайлардан гъисаплана.

Педагоглары пикросуна гѣре, айры охувну биринчи класдан тутуп башласа яхшы. Неге туюл, шо чагъындан башлап, олар охув ишлеге тез гиришежек

40 йылны узагъында Москвадагъы бир-бир школаланы охувчулары тергеп тургъан яшланы ва оьрум яшланы гигиенасыны Институту булай натижалар чыгъаргъан: бирче охув кызыяшланы 94 процентине яман таъсир этген, оланы къан системасы, аш ишлетив ва нерво системалары кыйналып ишлей, олагъа даим сувукъ тие, шо саялы дарсларын кѣп кьоя.

Педагоглар айры охувну хыйлы пайда янларын исбатлай. Билим алып кьолайлаша: оьзлени гѣрюнюшюню гъайын этеген кызылар энни охувгъа тергевюн артдыра, дарсны пайдасы да арта. Шону натижасында иш заманы пайландырып да хыйлы кьолай бола ва дарсны кѣп уйренмеге, кыйын масъалаланы чечмеге яхшы имканлыкъ тувулуна. Яшланы низамын яхшылашдырма ва класда шыплыкъны болдурма да тынч, охувчулары тергевюн билим алыпгъа бакъдырма да рагъат. Яшланы психология гъалы да яхшы янгъа алышына, олар школада оьзлени парахат гѣре. Охувчулар янгылышмагъа, тюз туюл затны айтып кьой-

Айры охувну гъакъында

магъа уялмай, англамагъанын сорамагъа тартынмай. Физкультура дарсларда да уялы, тартынып, кюлюкю гъалгъа тюшерден кьоркьув тая.

Бирче охувну янын тутагъанлар да ёкъ туюл. Игорь Душенко дейген психолог-педагог оьзюню далиллерин гелтире.

— Бирче охувну яхшы янлары, айры охувдан эсе, хыйлы да артыкъ, — дей ол.

1998-нчи йылдан тутуп, бу уьлкеде айры охутагъан школаланы санаву 50 керенге артгъан ва бу къайдагъа дагъы да минглер булангъы школалар кьошулажакъ.

Айры охувну тамамлагъанлары гелеге нечик болажакъны билмеге сююп, билим беривню Лондондагъы институту гѣнг кюйде социология ахтарывлар юрютген. Этилген натижалагъа гѣре, айры охугъан кызыланы яшавда оьрлюкlege етишмеге имканлыкъы артыкъ. Алимлер 13 минг адамгъа сорав берген (сорав алынганлар Великобританияда 1970-нчи йыллар охугъан, айры охувну лап кѣп яйылган йыллары). Жавапланы ахтаргъан сонг, сорав алынганлары яшаву нечик тюзелгени билингенде, айры охугъан кызылар, бирче охугъанлардан эсе, он процентге кѣп къазанагъаны ачыкъ бола. Кюйге къарагъанда, эсгерилген тиштайпалар эргишилени тармагъы деп саналагъан физикада, математикада ва шолай оьзгелеринде уьстюнлюкlege етишмеге болгъан.

Айры охувну гъакъында кѣп къадарда китаплар язылгъан, алимлер шо гъакъда токътамай айта. Школаланы директорларындан, ерли администрациялардан яшларыбызгъа айры охумагъа имканлыкъ бергенни тилеме бизге де ярайдыр. Бу ишде законгъа къаршы чыгъыв ёкъ экенин билебиз чи. Гъалиге биз шолай умутлар булан яшайбыз. Амма Россияда (бизин ортакъ пачалыгыбызда) айры охувну къайдасы гѣнг кюйде кьоллана башлагъан. Масала, Коми Республикада 600 школада айры охув гийирилген, Ставропольеде де шо къайда 100 школадан артыкъ ерде кьоллана.

ГЪАЖИС

Бусурман гишини сююндюрген адамны Аллагъ да сююндюрер

ИСЛАМ ДИН ВА ИЛМУ

Эшитив ва гѣрюв

Муна 1400 йылны узагъында Къуран ойлашагъан адамланы оьзюню пасигъ сѣзю, ачыкълыгъы ва тамаша къалдырагъан илму далиллери, болгъан ва болажакъ затланы белгилевю, авазланы чалынагъаны, гъарпларыны ва санавларыны гелишмеклигини, гъакъылыбыз сезмейген хыйлы оьзге затлары булан гъайран къалдыра.

«Эшитив» (сам) ва «гѣрюв» (басар) деген сѣзлер Къуранда гъариси 12-шер керен эсгерилген ва гъар гезикде «эшитив» башлап геле, языла. Къуран китапда гъар зат оьзюню еринде экен ва, оьзгесин айтмагъанда, сѣзлер нечик ва не ерде кьоллангъаныны айры маънасы бар. Эшитив Къуранда гѣрювден эсе алда кьолланагъаныны илму якъдан къарагъанда не тамашалыгъы бар экен?

Ананы къарнындагъы тюрюню эшитивю гѣрювден эсе хыйлы да алда ёрукълаша. Масала, къурсакъдагъы яшгъа беш ай битеген вакътиге ол эшитеген бола. Гѣрмеге буса, яш тувгъан сонг бир нече гюнден сонг башлай.

Ондан къайры, гъакъылны оьсююне, менликни торамакълыгына эшитивню гѣрювден эсе таъсири хыйлы да артыкъ. Масала, тувмадан эшитмейген яшлар, тувмадан гѣрмейгенлерден эссе, гъакъыл якъдан артда къалагъаны белгили болгъан. Алимлер буса, гъали-гъалилер болгъунча гѣрювню маънасын эшитивден эсе артыкъ деп терс ойлаша болгъан. Бу гъакъда капитан Кусто айтгъан булай сѣзлер эсге геле: «Къуранда язылгъан затлагъа илму янгыз 1400 йыл гетип етишме башлай».

ИЛМУ

Мазгъаплагъа гёре юрюмекликни гъажатлыгъы

Гъабиб МАГЪАММАТОВ

Арт вакътилерде бир-бир адамлар арагъа чыкъгъан, оланы сёзлерине гёре, мазгъапларда гъажатлыкъ ёкъ, Къуръангъа ва сюннетге къыйышып юрюсе таманлыкъ эте.

Амма булай деп токъташдырагъанлар Къуръан оъзю де, сюннет де бизин сыйлы Китапдан ва гъадислерден гъукму чыгъарып болагъанлары артына тюшмеге чакъырагъанны билмейгенге ошай. Яратгъаныбыз Къуръанда булай дей (маънасы): «Билмей бусагъыз, илмуну адамдларына сорагъыз». Шолайлыкъда, адамланы эки гюпге бёлмеге бола: биринчилер — илмуну адамлары, олагъа тийишли затны сорамагъа тарыкъ ва оланы ёлуна тюшмеге герек, олар муджтагъидлер; экинчи гюпге буса — билмейген, билими ёкъ адамлар гире ва олар муджтагъидлени ёлун танглама борчлу.

Пайхаммар ﷺ сав заманында асгъабалар огъар сорай болгъан ва ол да жавап берген. Аллагъны Элчиси ﷺ асгъабаларын тюрлю-тюрлю къавумлагъа йибере болгъан ва шо заман адамлар билмейгенин асгъабалагъа сорай болгъан. Расуллагъа ﷺ бу дюньядан гетгенде, адамлар соравларын лап кёп билеген асгъабалагъа бере болгъан. Шо кепде табиинлени (асгъабалардан сонг гелеген наслу) арасында да юрюлген. Табиинлерден сонг оъз заманында яхшы билеген деп ва къылыкъ якъдан да оър даражалы болгъан деп дёрт де мазгъапны имамы санала.

Пайхаммарны ﷺ бир гъадисинде булай айтыла: «Сиз бусурманланы кёп яныны артындан юрюгюз. Айрылгъан гиши жагъаннемге тарыжакъ». Бу ёлну тангламагъа гёрсетеген дагъы да кёп гъадис бар. Биз гёрегеник йимик, кёбюсю бусурманлар къайсы буса да бир мазгъапны ёлун тутта.

Биревлер: «Нете Къуръан шону бары да халкъ англап, гъукму чыгъарып болардай тюшюрюлмеген-

ми дагъы?» — деп сорамагъа бола. Ёкъ, сав Къуръан гъар ким де англап болардай ва гъукму чыгъарардай тюгюл. Онда бир-бир аятлар бар, шоланы англамакъ учун арап тилни билмеге таманлыкъ эте. Амма онда башгъа аятлар да бар, оланы буса маънасын бизге Пайхаммар ﷺ ва ону асгъабалары ачыкъ этген. Эгер бары да халкъ Къуръан калиманы оъзбашына, Пайхаммарны ﷺ тафсирлеринсиз англап бола эди буса, Яратгъаныбыз огъар булай деп айтмас эди: «Мен сагъа Къуръанны тюшюрюлмеген, сен шоллагъа тюшюрюлген затланы англатып болсун учун».

Бизин девюрню адамы иджтигъад даражагъа етмеге боламы? Аллагъны Къудратыны дазусу ёкъ. Амма бусурман дюньяны алимлири гижраны 4-нчю асрусундан тутуп гъали болгъунча иджтигъад имам Агъматда токъталгъан ва ондан сонг бирев де шогъар етмеген деп бир тавушдан такрарлай.

Имам Навави, Рафии, Фахру Рази айтагъан кюйде, рази бир муджтагъид де къалмагъанына бары да адамлар. Имам Нававини муаллим Ибну Салагъ (6-нчы асруну алими) шо гъакъда булай айтгъан: «Оъзбашына чалышагъан, муджтагъид даражагъа етмеге болгъан алим ёкълугъу 300 йыл битип тура».

ГЪАДИС

Гъакъ саламатлыкъ - бары да яхшы ишлени башы

Имам Агъматгъа: «Эгер адам 100 минг гъадисни гёнгюнден уйренсе, муджтагъид даражагъа етерми?» — деп сорагъанда, ол: «Ёкъ, етмес», — деген.

— 200 мингни уйренсе? — деп сорай.

— Ёкъ.

— 300 мингни?

— Ёкъ.

— 400 мингни? — деп сорагъанда, ол:

— Умут этемен, — деген.

«Инсаф» деген китапда айтылагъан кюйде, Ибну Исгъакъ Шакил булай деп айтгъан: «Сен ончакъы гъадисни билмей туруп фетва (гъукму) чыгъарасан?!» О заман ол булай деген: «Мен гъукму чыгъараман миллион гъадисни гёнгюнден билегенлени сёзлерине асасланып».

Навави, Рафии, Ибну Хаджар, имам Гъазали, Бухари, Муслим йимик машгъур алиimler де дёрт мазгъапны имамларыны гъукмуларына къулакъасмай, тувра Къуръандан ва сюннетден оъзлени бир къарарын да чыгъармагъан сонг, герек кюйде 100 гъадисни де билмейгенлер оъзлени гъукмусун чыгъарма къарайгъанда не айтарсан?! Ондан тамаша зат, арап тилни де билмейген авамлар Къуръандан гъукму чыгъармагъа сюегенлиги.

Къысгъача айтгъанда, мазгъаплагъа гёре юремеге герек деп айтагъанланы да, шоланы гери урагъанланы да тенгешдирме чакъы ери де ёкъ. Къуръангъа ва сюннетге асасланып, билими, пагъмусу, англаву булан бары да бусурман дюньяны гъайран къалдырагъан алимлеге тынглама тарыкъ тюгюл, Къуръанны да, гъадисни де бек осал билеген авамлагъа яда оъзбашына тафсир этмеге бола деген ой булан нечик рази болурсан! Яратгъаныбыз Аллагъ гъакъыкъатны гъакъыкъат кюйде, ялгъанны ялгъан кюйде гёрмеге кёмек этсин ва гъакъ ёлда къатты кюйде юрюммеге гюч берсин! Амин.

ИСЛАМ ВА ИЛМУ

Намазны уллу тамашалыгъы

Он йыллар алда намаз къылыв инсанни савлугъуна тувра таъсир этеген деген алим арагъа чыкъгъан эди буса, ону сёзлерин кёплер багъаламас эди. Американы савлукъ сакълав милли институту (бу идара инаныв савлукъгъа этеген таъсирни ахтара) ал заманларда бу масъала бар деп де эсгермей болгъан. Амма оътген йылланы ичинде бу масъалагъа байлаву хыйлы тамаша далиллер топлангъан. Шолагъа гёре, адамны савлугъу да, аврувланы сав болува да кёбюсю гезиклерде инсан иманлыгъы-тюгюллюгю тувра байлаву. Энни бу ахтарывлар оър даражагъа гётерилип шоланы ахтарывлары США-да генг кюйде юрюлмеге башлагъан.

Пенсильваниядагъы университетни неврологлары, намаз этеген адамны башмайын ахтарып (сканирование), кёп керенлер шону алышынывларын гёрген ва токъташдыргъ-

ан. Шо кепдеги ахтарывлар Мемфис шагъарны азарханасында юрегине операция этилмеге герек аврувлагъа да этилген ва алышынывлар да гъис этилген. Белгили болгъан кюйде, намаз къылагъан вакътиде айлана дюньягъа бакъгъан агъамият осаллашагъанда, башмайда биологический тамаша алышынывлар бола. Шо алышынывлар буса, савлукъгъа яхшы таъсир эте, гъатта аврувну артмагъа къоймайгъан, шону ёкъ этеген гезиклер де ёлугъа.

Америкалы медиклер токъташдырып айтагъан кюйде, намазны вакътисинде, юрек урув осаллаша, къан ташыв тёбенлеше, къайгылар тайма башлай, бары да зат яхшы болажакъ деген гъислер тувулуна. Шолайлыкъда, къаркъарада аврувгъа къаршы янгы гючлер къуршалып йибере.

Алты йылны узагъында США-да доктор Мэтьюсону ёлбашчылыгъы булан 64 йыл-

дан уллу 4 минг адамны савлугъу къайсы якъдан да ахтарылгъан. Бары да маълуматлар топлангъан сонг, ахтарывлар натижаларын ачыкъ этген. Даим намаз къылып яшагъан эргешилер де, тиштайпалар да намаз къылмайгъанлардан эсе оълум гъалгъа 46 процентге аз тарый болгъан.

Ахтарывлар иманлылар атеистлерден эсе узакъ яшайгъанын ва аз авруйгъанын гёрсетген. Кёбюсю американы медиклер гъисап этеген кюйде, намаз къылып яшайгъанланы бу мердеши оланы яшавуна тувра таъсир эте: олар сабур-саламат болалар, не затгъа да къарсалап айланмай. Булай адам янгыз къалгъанман яда о-бу етишмей деп, кантылламай, четим гъалдан тез чыгъа. Айлана якъдыгъылагъа лайыкълы ва яхшы янаша.

Савлугъу учун алгъышлар, дуалар тилейген къартланы,

намаз къылмайгъанлардан эссе, иммунитети де гючлю болагъанны, къан ташыву тёбен даражада болагъанны ахтарывлар толу токъташдыра.

Амма адамны савлугъуна илму якъдан къарагъанда намаз нечик таъсир эте деген соравгъа жавап табылмагъан. Бу тамаша гъасиллер алимлеге белгили болгъаны кёп болмай ва лап шолай неге болагъаны буса ачыкъ тюгюл, шо гъакъда дагъы да, дагъы да ахтарывлар этме тюшер.

США-ны тогъуз илму центры тамаша ахтарывлар юрютген. Юреги авруйгъан 750 адамгъа олар да билмейген кюйде дуалар-алгъышлар охула болгъан. Демек, бир нече айны узагъында бу аврувланы яртысына, савлугъу къолай болсун деп, башгъа адамлар дуа эте болгъан. Натижада дуалар-алгъышлар этиле болгъанланы кёбюсю авруву артмагъ-

ан, гъатта къолай болма башлагъанлары да болгъан. Бу кепдеги сынавлар США-да 23 керен этилген ва оларда 2800 аврув ортакъчылыкъ этген. Ювукъ адамына этилген дуалар-алгъышлар дагъы да бек таъсирли экени токъташдырылгъан.

Гъасиллени чыгъарагъан ахтарывлар белгили этген кюйде, сынавларда ортакъчылыкъ этген аврувланы 57 процентини савлугъуна яхшы таъсир этген. Демек, бу ишлер давам этилежек. Намаз къылмайгъан, имандан арек адамлагъа тюз ёлгъа тюшмеге муна бирдагъы себеп.

Яратгъаныбыз Аллагъ тюшюрюген дин айры адам учун да, сав жамият учун да уллу пайдасы барны илму дагъы да, дагъы токъташдыра. Бу пана дюньяда олай пайда бола болгъан сонг, ахыратда ону яхшылыгъы да оълчевсюз экени унутмайыкъ.

ИАМУ

Абусуфьян АКАЕВ

Башы алдагы номерлерде

Намаз кылаган куйню баяны

Рукуьда да шол ерлерин тийдирмамак — суннетдир. Амма кьатунгишиге рукуьда да, суждада да тийдирмак — яхшыдыр.

Сегизинчиси — эки де сужданы арасында олтуруп, аз буса да, токьтамакдыр. Муну камиллиги уьч зат буландыр:

«Аллагу акбар» деп айтмак — бир.

Эки де кьолларын яйып, бармакларын суждада ймик этген гьалда, тобукларына ювукь этип салмак — эки.

«Раббигьфирли варгьамни важбурни варзукьни вагьдини ва афини» деп айтмак — уьч.

Оьзонден сонг туруп гетеген суждадан сонг, бир аз олтуруп, сонг туруп гетмак — суннетдир.

Тогузунчусу — «аттагийят» охумамакдыр. Аттагийятны камилли:

«Аттагийятул мубаракату ссалавату ттаййибату лиллаги ассаламу алайка айюга ннабийю ва рагьматуллаги ва баракатугу ассаламу алайна ва ала ибадиллаги ссалигьина, ашгьаду ан ла илагьа иллаллагу ва ашгьаду анна Мугьаммадан расулуллаги» — деп айтмамакдыр.

Онунчусу — аттагийят учун олтурмамакдыр. Амма экиден артыкь ракаатлы намазларда болагьан аввалгьынчы аттагийятда, шол аттагийят учун олтурмак да — суннетлердир. Шол аттагийятдан туруп барагьанда, эки де кьолларын инбашларына гетермак да — суннетдир.

Аттагийятга олтурмакны камиллиги алты зат буландыр;

Аввалгьы аттагийятда, сол аякьны багьанчагьыны уьстюнде олтуруп, онг аякьны бармакларын тургузмак — бир.

Экинчиси аттагийятда, гетюн ерге салып, онг аягьын да бармакларын тургузуп, сол аякьны онг аягьына багьып чыгьармак — эки.

Кьолларын тобукларына ювукь этип салып, сол кьолу бармакларын язып, бирбирине кьысмак — уьч.

Онг кьолуну башбармагьындан да, имамбармагьындан да оьзгелерин бюкмак — дерт.

Аттагийятны ичинде «иллаллагь» дегенде, онг кьолуну имамбармагьын гетермак — беш.

Онг кьолуну башбармагьын кьысгьа этген гьалда,

Сафинатун нажат

имамбармагьына багьып кьысмак — алты.

Он биринчиси — ахыргьынчы аттагийятдан сонг, пайгьамбарга салават салмакдыр. Аввалгьынчыда да салмак — суннетдир. Аввалгьында: «Аллагьумма салли ала Мугьаммад» деп, ахыргьынчысында: «Аллагьумма салли ала Мугьаммадин ва ала али Мугьаммад» деп, салават салмак яхшыдыр.

Ахыргьында салават салган сонг: «Кама саллайта ала Ибрагьима ва ала али Ибрагьима ва барик ала Мугьаммадин ва ала али Мугьаммадин, кама баракта ала Ибрагьима ва ала али Ибрагьима фил-аламина иннака гьамидун мажид» деп айтмак да; сонг: «Аллагьуммагьфирли ма кьаддаму ва ма ахарту ва ма асрарту ва ма аьланту ва ма аьсрафту ва ма анта аьламу бигьи минни антал мукьаддиму ва антал муаххиру ла илагьа илла ант» деп айтмак да — суннетдир.

Он экинчиси — салам бермамакдыр. Саламны камиллиги — эки керен айтмамакдыр: бирин — онг ягьына бетин кьаратып, бирин — сол ягьына кьаратып айтар. Эки ягьындагы малайиклеге де, инсанлагьа да, жинлеге де салам бермакьны кьаст этмак яхшыдыр. Жамаат намазда

этген затлары пайдасыз болур.

Бир ракаатда унутулуп кьалган затны, бирдагы ракаатда этгенчеге эс тапса, кьалган затны этмеге герек. Бирдагы ракаатда этген сонг эс тапса, гьали эгени — алдынгыны еринде турар да, экинчиси де арасында этген зат — пайдасыз болур. Масала: эртен намазны аввалгьы ракаатында сужданы унутуп, экинчи ракаатга гиришген гиши, экинчи ракаатдагы сужданы этгенчеге эс тапса, шол сагьат йыгьылып сужда этер. Экинчиси ракаатдагы сужданы этген сонг эс тайса, шу гьалиги сужда булан аввалгьы ракаат тамам болур. Экинчи ракаатны эндиден сонг этмеге герекдир.

Имамга табиь болган гишиден оьзге эргишиге маркача намазны да, ясси намазны да аввалгьы эки ракаатында да, эртен намазда да, жумьа намазда да, байрам намазда да, кьурбан намазда да, таравигь намазда да, витру намазда да тавушун гетерип охумамак — суннетдир.

Намаздагы суннетлени де, макругьланы да баяны

имам артдагылагьа, ардагылар — имамга салам бермакьны кьаст этмак яхшыдыр.

Он уьчюнчюсю — шол эсгегерилген рукнуланы эсгерилген тартиби булан этмамакдыр. Шол тартипни, гиши оьзю сююп кьойса, намазы батил болур. Унутуп кьойса, унутулуп кьалган затдан сонг

Ай дин кьардаш! Алякьда гетген затлардан башга, намазны тогуз суннети бардыр: чалма байламак — бир; алдындан оьзге ерге бакьмамак — эки; Аллагьдан кьоркьган суратда болмак — уьч; намазга эринмей гирмак — дерт; юрегин оьзге затга машгул этмамак — беш;

онг кьолу булан сол кьолун тутган гьалда, экинсин де кекьурегини теьмен ягьына салмак — алты; суждадан болду, аттагийятдан болду, турагьанда, эки де кьолларын ачып, ерге салып, шолагьа таянып турмак — етти; суннет намаз кьылаганда, парз намаз кьылган ерден башга ерге таймак — сегиз; намазны артындан дуалар охумамак — тогуз.

Намаздагы макругьлар ондур:

Бетин кьыбладан оьзге якьга бакьдырмак — бир; оьрге багьып кьарамак — эки;

башын ачмак — уьч; эшикге олтурмагьа бек гьажатлы экен, намаз кьылмак — дерт;

кьабурларда да, елда да, гьамамда да, полукьада да, килисада да намаз кьылмак — тогуз;

рукуьда башын бек энкейтмак — он.

Намазны артындан охулагьан

Дуаланы баяны

Ай дин кьардаш! Намазны артындан охулагьан дуалар бек кепдюр. Шу ерде бир нечеси язылажакьдыр. Аланы да, дагы да оьзге дуаланы да язып, оьзюьзюню тилибиз булан оланы маьналарын да билдирип, бир оьзге китап да язарьы, иншаь Аллагу Таала.

«Астагьфируллагь, астагьфируллагь! Аллагьумма анта ссаламу ва минка ссаламу табаракта, я залжалали вал икрам. Бисмиллагьиллази, ла илагьа илла гьува ашгьаду ан ла илагьа илла гьува ррагьману ррагьим, Аллагьумма азгьиб аннил гьамма вал-гьазан, Аллагьумма аьинни ала зикрика ва шукрика ва гьуюни ибадатика, Аллагьумма инни аьузу бика минал куфри вал факьри ва азабил кьабри, ла илагьа иллаллагу, вагьдагу ла шарика лагу лагул мулку ва лагул гьамду ва гьува ала кулли шайьин кьадир, Аллагьумма ла маниьа лима аьтайта ва ла муьтия лима маьнаьта ва ла янфаьу зал-жадди минкал жадду, ла гьавла ва ла кьуввата илла биллагьил алиййил азим. Ла илагьа иллаллагу ва ла наьбуду, илла ийагу лагу нниймату ва лагул фадлу ва лагу ссанаьул гьасан, ла илагьа иллаллагу мухлисина лагу ддина ва лавкаригьал кафирун.

Шу ерде «Аятуль Курси» охула.

ГьАИС

Уьюгьозню намаз кьылыв булан безендиригиз

Сонг, гьарисин отуз уьч керен, аввал: «Субгьаналлагь» деп, сонг: «Алгьамдулиллагь» деп, сонг: «Аллагу акбар» деп айтар.

Сонг; «Ла илагьа иллаллагу вагьдагу ла шарика лагу лагул мулку ва лагул гьамду ва гьува ала кулли шайьин кьадир» деп айтылыр.

Сонг, суйген чакьы: «Ла илагьа иллаллагь» деп зикру этер.

Сонг, суйген чакьы: «Аллагьумма салли ала Мугьаммадин ва ала али Мугьаммадин ва саллим» деп салават салыр.

Сонг, кьолларын гетерип, дуа этер. Гьар-бир дуаны аввалында да, ахырында да: «Алгьамду лиллаги раббил аламин, аллагьумма салли ала Мугьаммадин ва ала али Мугьаммадин ва салим» деп айтмак — суннетдир.

Намазны бузагьан затланы баяны

Ай дин кьардаш! Намазны бузагьан затлар дертдюр:

Маьна англатагьан бир гьарп булан буса да сейлемак — бир. Маьна англатамай буса, эки гьарп сама болмаса, намаз бузулмамакдыр.

Кьолу булан бир затны уьч керен урмак ймик, кеп иш этмак — эки.

Ашамак — уьч.

Ичмак — дерт.

Амма билмей, унутуп, бир аз сейлемак булан да, ашамак булан да, ичмак булан да намаз бузулмамакдыр. Ютгюрмак ймик, кюлемак ймик затлар, ихтиярсыз болса, ярайдыр. Ихтиярлы болса да ярайдыр, эки гьарп загьир болмаса.

Яда бир чыргьа багьып, яда бир аса чанчып, яда бир намазлыкь яйып намаз кьылмак — суннетдир. Шолай намаз кьылагьан гишини алдындан оьтмак гьарамдыр. Шолай оьтеген гишини гери урмак, намаз кьылагьан гишиге суннетдир.

Имамны янгьылмакьлыгьына эс тапдырмак учун, «Субгьаналлагь» деп айтмак да — суннетдир. Амма кьатунгиши олай этмес: онг кьолуну аясын сол кьолуну аркасына урар.

Гьазирлеген Гь. ОРАЗАЕВ

(Дамамы гелеген номерде)

ПАЙХАММАРНЫ ЯШАВУ

Магъаммат КЪАЗАНБИЕВ

Нюрлю таварих

ГЪАДИС

Лап яхшы ишлени
бириси — гьалал
кыйыны булан
къазангъанына
яшамакъ

Башы алдагы номерлерде

Пилни де, аны есси⁸¹ Абрагъа паччаны да хабары

Тарихлер языларда юрюлгюнче алдын, кеп бырынгы заманда, Арабустанны «Яман»⁸² деген вилаятында «ариба» деген табун араплар эки минг йылдан артыкъ пачалыкъ сюргенлер; тахшагъары Сабъ-Маъраб эди. Бу пачалыкъгъа «Бани-Гъамир гъукуматы»⁸³ деп айтылагъан болгъан. Бугюнде де Яман вилаятта гъамири хатлар булан тюрлю язывлу ташлар табула деп айталар.

Бир арада гъабашлар⁸⁴, чабып, басып, Бани-Гъамир гъукуматын бузуп, бютюднен сёнюп, гъабашланы къолуна гирди. Бир вакътиде гъабашланы паччасы Абрагъа Яман вилаятыны оъзю бийлеген сонг, шо вилаяты Санъа деген шагъарында бир арив килиса этдирип, Каъбаны йимик халкъгъа сыйлатмагъа сойдю. Масала, шолал халкъ гъар йыл гелип сыйлайгъан Аллагъны ую мени паччалыгъымда болсун деп ойлады. Неге? Халкъ кеп жыйылагъан ерге акъча да кеп жыйыла.

Бу булай этсе де, араплардан бир адам аны тергемедилер, оъзлер болмаса башгъа араплардан бир адам да бармай, о килисаны сан этмей къюп, бары да Каъбагъа басылагъанни гёргенде, Абрагъа Каъбаны бузуп ёкъ этип къоймагъа хыял этип, «Каъба болмаса чы халкъ мени килисама гелир» деп, кеп асгер де жыйып, Маккагъа юрюдюлер.

Макканы ювугъуна етишип къондулар. Бираз рагъат болуп, сонг барып Каъбаны бузарбыз деп турадылар. Шо вакътиде Макканы да, къурайышланы да бийи-башчысы — пайгъамбар алайгъи ссаламны атасыны атасы Абдулмуталиб Абдуманаф огълы⁸⁵ эди. Сонг Абрагъаны асгерлери шо арада бир тую кырип гъайдап алып гелдилер. Булар къачан да давгъа гелген халкъ, не тапса да, буланьки — таламакъдыр.

Бу тюелер де Абдулмуталибни тюелери болгъан экен. Абдулмуталибге эшитилген: «Абрагъаны асгери тюелерингни гъайдады!» — деп. Абдулмуталиб шосагъат гийинип, янында бир-эки адамлары-къуллары да булан тувра Абрагъаны устьоне барып, чатырына гирмеге изну сорады. О да изну берип, гирди. Абрагъа: «Ай къурайышланы бийи, Макка агълюню башчысы! Не къуллугунг бар? Айт», — деди. Абдулмуталиб: «Сени асгерлеринг мени тюелеримни гъайдап гелтирип тутгъанлар, шоланы бер деп тилей гелгенмен», — деди. Абрагъа: «Бий! Шо да тилекми?! Мен чи сен Каъбаны бузмай къойгъай эдинг деп тилей гелген деп турадым. О тююл буса, башгъа тилек чи кыйын тююл», — деди.

Сонг Абдулмуталиб: «Каъбаны есси мен тююлмен, аны оъзюне есси бардыр, ол оъзю сийгенин этер; ол магъа авара тююл, мен аны тилемеймен сагъа. Тек тюелер меники, мени малымны тилемеймен», — деди. Сонг Абрагъа янындагы бир апсерине: «Муну тюелерин беригиз!» — деп къычырды. Абдулмуталиб тюелерин де алып гетди.

Бу Абрагъаны бир пили бар эди. Бу пил булан къайсы давгъа барса да, уьст боладылар. Гъеч аны булан баргъан ерде бир де тую болмагъанлар, таза сыналгъан эди. Шо давгъа да шол пилни гелтирген эдилер. Энди Маккагъа гирейик деп, пилни гъайдап юрюме къарагъанда, пил юрюмей, чёкдю де къалды. Сонг дагы да тургузуп, башгъа якъгъа бакъдырып гъайдап къараса, башгъа якъгъа юрюй, амма Маккагъа бакъдырса — юрюмей, чёге. Шолал нече керен къараса да, гъеч Маккагъа багъып юрютю болмадылар. Амма башгъа якъгъа къайсылай гъайдаса да кеп бек юрюйген болгъан.

Артда бу пилни бармажыгын биллип, «аны къюп оъзюбуз сама барайыкъ» деп ойлашып турагъанда, Аллагъу Таала Оъзюню сыйлы уюю Оъзю сакълады. Ол асгерни устьоне «абабил»⁸⁶ деген бир увакъ къушлар йиберди. Гъарисини авузунда бирер таш болуп, Абрагъаны асгерине янгур йимик явдуруп, барын да гъалак этди. Тек уйлериине къайтып хабар айтмагъа бир-экилери къалды.

Шо пилни Маккагъа багъып юрю-

къысгартып эсгерип къоябыз.

Оъзю болгъанлары машгурлары шулардыр: Бадру, Угъуд, Хандакъ, Гъудай-бийя, Мусалагъасы, Хайбар, Макканы алмакъ, Гъунайн, Табукдур. Аавалгъы йылда, Ибваъ деген — Макка булан Мадинаны арасында бир юртдур — шонда бир гиччи дав болуп, башлапгъы къазават шо болду. Шо йылда асгъаплар пайгъамбаргъа: «Халкъны намазгъа не булан жыйыыкъ?» — деп ойлашгъанда, пайгъамбар алайгъи ссалам буюруп, намаз къычырмакъны — «азанны» башладылар. Жумъа намаз къылмакъ, хутба охумакъ, жаназа къылмакъ — бары да шо йылда башланды. Шо йылда пайгъамбар алайгъи ссалам Абубакар разияллагъу ангъуну къызы Аишатны никагъ этип⁸⁸ оъзюне алды.

Бадру къазават

Гъижратны экинчи йылында⁸⁹, Абу-суфъян башчы болуп Шамгъа барып, къайтып Маккагъа гелеген къурайышланы бир уллу савдюгер кериванында кеп мал бар деп асгъаплагъа эшитилгенде, шо кериванны къуршама деп,

мей шолал болгъан хабары туташ Арабустангъа яйылды. Шо себепден, бу йылгъа — «пил йыл» деп айтдылар. Бизин Мугъаммад пайгъамбар алайгъи ссалам да шо тавушу чыкъгъан пилни ичинде⁸⁷ тувду.

Гъижратдан сонггъу гъаллары ва къазаватлары

Пайгъамбар алайгъи ссалам гъижрат этген сонг, Мадинада он йыл яшады. Аввалгъы йылында Макка кабирлер якъ-якъгъа хабар салып арапланы жыйып, муслиманлагъа, пайгъамбаргъа зарал бермекни къастында болгъан саялы, Аллагъ Таала пайгъамбаргъа да къазават буюрду. Пайгъамбар оъзю болгъан давлагъа «къазават» деп айтыла, оъзю бармай асгъапланы бирин башчы этип йиберген давлагъа «сарийя» деп айтыладыр.

Къазаватлар йигирмадан артыкъ, сарийялар эллиге ювукъ бар. Буса да, биз къазаватланы белгилли уллулары,

пайгъамбар да, асгъаплар да — уьч юз адам болуп Мадинадан Бадру⁹⁰ деген ерге чыкъдылар. Абу-суфъян, муслиманланы бу хабарын эшитген сагъатда, алгъасап Маккагъа адам йибери, оъзюне кёмек сойдю. Шосагъат Макка кабирлер уллу асгер тюз этип, кериванны къутгъармагъа йибердилер. Кабирлер минг болуп, уьч юз муслиман булан бек уллу дав этсе де, бу давда муслиманлар уьст болдулар. Кеп мал да, етмиш гишини есир де алдылар. Шо есирлени ичинде пайгъамбарны атасыны къардашы Аббас да болгъан; Аббасны бусурман болгъанча заманы эди. Бу давда муслиманланы уллу душманы Абужагъал оьлтюрюлгени йимик, андан да уллу душман — пайгъамбарны къардашы Абулагъаб да, шо давда оъзлени тую болуп бузулгъанына къайгырып, юреги ярылып аврувгъа тарып, узакъ турмай, о да оьлду.

Гъамзат да, Али де бу давда кеп уллу йигитлик гёрсетдилер. Кабирлерден шо гюн етмиш гиши оьлген, шолал

ны он уьчюн Али разияллагъу ангъу оьлтюрген. Дагы да нече йигитлерин Гъамзат да, Али де бирге-бир чыгъып да оьлтюргенлер.

Бу давда болгъан асгъаплар — «Асгъабу Бадрин — Бадрийюн» деп машгурдур.

Бу экинчи йылда Савикъ деп бир гиччи къазават да болду, о да будур. Баягъы Бадруда бузулуп къайтгъанда, Абу-суфъян: «Шо Мугъаммад алайгъи ссаламгъа ва муслиманлагъа тез-тез бирдагы дав этип, ачувубузну алмай къоймасбыз» деп сёз этген болгъанлар. Шо сёзюне гёре, булар эки юз атлы болуп Мадинаны ювугъуна гелди. Шо ерде къаршы болгъан эки муслиманни оьлтюргенлер.

Бу хабар пайгъамбаргъа эшитиллип, тез асгъаплар булан чыгъып, булагъа дав башлагъанда, кабирлер бузулуп къача башлагъанлар. Кабирлени оъзлеге азыкъ учун алгъан гъар атлыда бир гиччи дорба арпа къувутлары болгъан. Къачыгъа бакъгъанда, авур бола деп, шо къувутланы ташлай туруп барагъан болгъанлар. Муслиманлар барын да жыйып алгъанлар. Шону учун шо давгъа «Савикъ къазават» деп айтыла — «Къувут дав» деген маънадыр...

Шо йылда къыбла Байтулмукаддасдан Каъбагъа айланды. Алдыерли пайгъамбар алайгъи ссалам Байтулмукаддасны къыбла этип, агъар багъып намаз этип юрюй эди.

Закат чыгъармакъ, рамазанда ораза тутмакъ, фитру саъ⁹¹ — шо йылда парз этилди. Шо йылда къызы Фатиматны да Алиге берип никагъ этди.

Угъуд къазават

Гъижраны уьчюнчю йылында⁹², дагы дагы да кабирлер ачувун алмагъа деп дав этмеге гелдилер. Угъуд⁹³ деген тавну янында, бусурманлар да гъазир болуп, дав этдилер. Бусурманлар уьст болма турагъанда, пайгъамбар алайгъи ссалам «шу ерден таймасыз!» деп къойгъан окъчулар ол еринден айрылдылар. Пайгъамбарны буйругъуна гёре юрюмеген саялы, артда кабирлер бираз гюч этсе де, алагъа да артыкъ пайда гёрюнемеди.

Кабирлерден бу давда йигирма эки гиши оьлген, шоланы еттисин Али разияллагъу ангъу оьлтюрдю. Муслиманлардан етмиш гиши шагъид болду. Пайгъамбарны къардашы Гъамзат да шо давда бир къыр арап къулну сюнсюнднен шагъид болду. Дагы бир хабарда бар: «Шол Гъамзатны кабирлер туврап етмиш гесек этген эди» — деп.

Бу къазаватда пайгъамбар алайгъи ссалам Халафны уланы Убайюну оьз къолу булан оьлтюрдю; шонча давда юрюп, шону тююлесе дагы гишини оьлтюрмеген.

Аны себеби: пайгъамбар Маккада турагъан заманда, бу Убайюну къакъ эт ашатып сакълайгъан бир аты болгъан. Гъар ёлукъгъанда, оъзю пайгъам-

баргъа айтагъан болгъан: «Мен сени шу атымны уьстюнде, шуну минип барып оьлтюрермен!» — деп. Пайгъамбар да айтагъан болгъан: «Ёкъ, тап мен сени оьлтюрермен, сен шу атынгны уьстюнде де болуп!» — деп.

Шулай сёзлерине гёре, бу Угъуд давда шо малъуьн баягъы атында минип гелип: «Къайда Мугъаммад? Шо бугюн сав къалса, мен бир де къутулмайым» деп, уьстюне етме турагъанда, асгъаплар арагъа гирип, етме къоймайбыз деп айлангъанлар. Пайгъамбар: «Къоюгъуз, гелсин уьстюме!» — деп, асгъапланы биринден сюнго де алып, экевю де дав этгенлер. Убайюну гюбесинде бир осал ерин гёрюп, шо ерге къаршы этип чанчгъанда, Убайю йыгъылып, ёлдашлары алып гетгенлер. Оьзю капирлеге айтгъан: «Валлагъ, мени Мугъаммад оьлтюрдю», — деп. Капирлер: «Къыямат зат ёкъ, оьзюнгю юрегинг къоркъуп тура», — дедилер. Бу: «Ол Мугъаммад магъа Маккада булай-булай айтады», — деген. Сонг Абусуфьян: «Гъей адаршай сагъа, бир гиччинев тырналгъан яранг бар, зат да тюгюл», — деди. Убайю: «Ёкъ! Валлагъ магъа Мугъаммад тюрюрген буса да оьлермен мен гъали», — деди. Шо ярадан узакъ къалмай Убайю оьлдю.

Али разияллагъу ангъу айтгъан: «Шо Угъуд давда магъа он алты керен бек къатты урулду, гюбемден оьтмей, Аллагъны кёмеги де булан аман къалдым. Дёрт керен йыгъылма да йыгъылдым, гъар йыгъылгъан сайын, бир атив бетли, атив ийисли гиши гелип, мени тургъузды. Сонг мен шу хабарны пайгъамбар алайгъи ссаламгъа айтгъанда, пайгъамбар: «Ол — Жабраил болгъандыр» деп айтды», — деди.

Шо Угъуд давда пайгъамбар алайгъи ссаламны мубарак яягъы ва эринлери де яраланды. Шо уьчюнчю йылда — ички ичмек гъарам болду. Пайгъамбар алайгъи ссалам Умар разияллагъу ангъуну къызы Гъапсатны да, Гъузайматны къызы Зайнабны да шо йылда никагъ этип алды. Алини уланы Гъасан да тувду.

Газирлеген Гъ. ОРАЗАЕВ

(Давамь гелеген номерде)

81. Анны есси — ону еси.
82. Гъалиги Йемен деген пачалыкъ.
83. Бу пачалыкъгъа орусча тарих китапларда «Химьяритское царство» деп юрюле.
84. (М. Къазанбиевни баянлыгъы): Оьрде язылгъан баягъы асгъапланы бирлери барып сыйынгъан Гъабаш пачалыкъ — шодур. Пуланда Къызыл денгизни гюнбатар-къыбласында язылгъандыр.
85. Китапны 13-нчю бетинде, пайхаммарны аталары булай гезик булан эсгериле: атасы — Абдулагъ, ону атасы — Абдулмуталлиб, ону атасы — Гъашим, ону атасы — Абдуманаф... («Мугъаммад с-мны тухумуну ва тувмакълыгъыны баяны» деген бёлюкге къара).
86. Абабил — тав къарлыгъач (къарлыгъачланы увакъ журасы).
87. Пил йылны ичинде деген маънада
88. Гебин къыйып.
89. Милляди (христан тарх) булан 624-нчю йылда.
90. Бадру — Мадина шагъардан 140 чакъырым арекдеги бир юртну аты.
91. Фитрусъ — ораза айны ахырында садагъа этмек учун къоюлагъан сагъ.
92. Христиан тарх булан 625-нчи йылда.
93. Мадина шагъарны ювугъундагъы тав.

БИЛМЕ ГЕРЕК

Сайт-афанди аль-Чиркави

Башы алдагъы номерлерде

«Аль-Фатигъа» сураны гъакъында къошум

«Аль-Фатигъа» сураны йигирмагъа ювукъ аты бар: «Фатихату-ль-Китаб», «Умму-ль-Къуръан», «Сурату-ль-Канз», «Кафият», «Вафият» ва шолай башгъалары. «Аль-Фатигъа» сураны гъар атыны себеби бар, демек оланы гъарисинде бир маъна, терен гъакъыл бар. Масала, «Аль-Фатихату-ль-Китаб» деп огъар шондан Къуръан башланагъангъа айтыла, «Сурату-ль-Канз» деп «Аль-Фатигъа» сурагъа о Аршны къыйматы экенге айтыла ва шо кепде оьзге маъналар да. Шолай маъналары бириси «Сабъун мисани» деп бу сурагъа, «Фатигъада» етти аят ва шо эки керен тюрюрген саялы айтыла. Башлап о сура Пайхаммаргъа Мақкада бусурманлагъа намаз борч гъисапда белгиленгенде тюрюргюлен. Экинчи гезик бу сура къыбла якъ алышдырылгъанда, Пайхаммар Мадинагъа гелгенде тюрюргюлен.

Бир-бир алимлер гъисап этеген кюйде, «Аль-Фатигъа» Мақкада тюрюргюлен. Башгъаларыны оюна гёре, бу сураны ярты яны Мақкада, башгъа яны Мадинада тюрюргюлен. Шо алимлени къайсы тюз айтагъанын Аллагъ биле.

Биз мекенли кюйде билеген кюйде, «Аль-Фатигъа» сура — Аллагъны сёзю ва шо Пайхаммарыбызгъа тюрюргюлен не ерде тюрюргюлен буса да.

Бир-бир алимлер бисмиллагъ да «Аль-Фатигъа» сурадан деп айта. Шолай деп имам Шафии де токъташдыра. Имам Абу Ханифа ва имам Малик бисмиллагъ «Аль-Фатигъа» сурадан тюрюргю дей. Гъакъыкъатны янгыз Аллагъ биле.

«Аль-Фатигъа» сураны биринчи яны Аллагъгъа макътавлар, Огъар шюрюргюлукъ этив, экинчи яны буса — дуа — Аллагъгъа тилевлер. Шо саялы Аллагъ булай деген (маънасы): «Мен намазны (намазда охулагъан «Фатигъа» сураны) эки (бёлюкге) бёлгенмен: Магъа ва Мени къулума. Мени къулума — о Магъа тилегени болур».

Бары да макътав Аллагъгъа

«Аль-Фатигъа» сура «Аллагъгъа макътав...» деп башлана. Шону Оьзю Аллагъ айта, демек Ол Оьз Оьзюне макътав эте. Яратгъаныбыз Аллагъ шону не маъна булан эте экен?

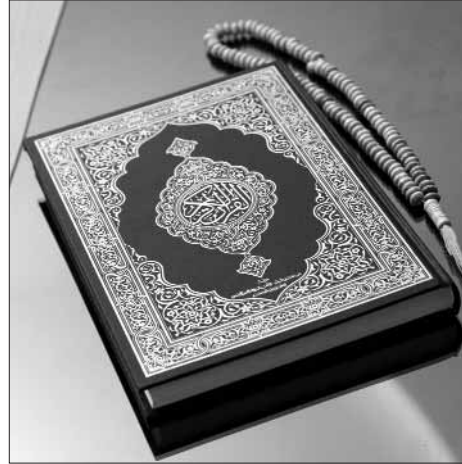
Аллагъ яратылгъанлагъа Оьзюню Машгъурлюгюню, Оьрлюгюню гъакъында билдирген, Оьзю макътавларгъа лайыкълы экенин ачыкъ этген. Демек, Аллагъ яратылгъанлагъа Оьзюне макътав этмеге буюргъан ва шону нечик этмеге герегин де уйиретген.

Аллагъгъа макътав этивню къайдалары

Давуди-л-Кайсари дейген шайхы Аллагъгъа уьч тюрлю кюйде макътав этеген кюйню гъакъында айта.

Биринчиси — макътавну сёз булан, демек сёз макътав. Булай макъ-

Къуръангъа гёре яшама башлайыкъ

тавну Аллагъ Оьз Оьзюне этген ва пайхаммарлардан таба яратылгъанлагъа этишдирген. Бу сёзлер булан айтылагъан макътав булай: «Аль-гъамду лиллягъ» («Бары да макътав Аллагъгъа»).

Экинчи къайда — макътавну ишлер булан этив. Демек, герекли шартланы да сакълап, макътавну яхшы ишлер булан этив, мурады да — Аллагъны разилигин къазаныв. Шартланы гъакъында сораса, шо шариатны къанунларын сакълав, масала, намаз къылагъанда, ораза тутагъанда, садагъа оьлешегенде. Шартланы сакъламай этилген ишлер, оланы этген гиши учун этилген болуп гёрюнсе де, гъакъыкъатда маънасыз, пайдасыз болуп къала.

Масала, Аллагъны разилигин къазанаман деп, садагъаны ичкичилеге берсе не болур? Шолай берилген садагъасы учу шону берген гиши ахыратда такъсырын алыр. Яхшы ишлер гёземеллик учун, шо гъакъда адам арада айтылсын ва биревлени гюрметин къазанмакъ учун этилген буса, къыямат гюн ол адамгъа Аллагъ шо этилген яхшы ишлери учунгъу шабагъатны шо адамлардан алсын деп айтар. Шо саялы бусурманни ишлери таза ва янгыз бир Аллагъ учун этилмеге герек.

Натижа: яхшы ишни билим булан этмеге тарыкъ. Билмейгенлер буса, билегенлеге сорамагъа герек.

Яхшы ишлерибизни таза юрек булан, янгыз Аллагъ учун этмеге Яратгъаныбыз бизге кёмек этсин!

Оьрде айтылгъан кюйде, Аллагъгъа макътав этмек — адамны гъар санына салынгъан ва гъар гъалында (гъар мюгълетде). Неге тюрюл, Пайхаммар булай айтгъан: «Аллагъгъа гъар мюгълетде макътав этмеге герек». Булай оьр даражалы макътавну, янгыз гъар саны шону Аллагъ не учун яратгъан буса къоллагъан сонг, этмеге бажарыла. Масала, тил Къуръаны, илму китапланы охумакъ, Аллагъны эсгермек, яхшы сёзлени айтмакъ учун яратылгъан. Тил ялгъан, алдатыв, бугътан, гъибат учун яратылмагъан, Гёзлер, къулакълар, къоллар бизге яхшы затлагъа къарамагъа, яхшы затлагъа тынгламагъа, яхшы ишлер этмеге берилген. Аякълар да бизге яхшы ишлеге юрюмеге берилген. Башгъача айтгъанда, гёзлер бизге Къуръангъа, гъадислеге, илму китаплагъа къарамагъа, къулакълар шонда язылгъанлагъа тынгламагъа, къоллар гъалал ёлда къазанмагъа, аякълар межитлеге, оьлгенле-

ГЪАДИС

Аллагъгъа дуа этив де, тилев де ибадатгъа санала

ни де, савланы да уьстюне ва яхшы ишлеге бармагъа берилген. Бу санланы Аллагъ бизге гери урулагъан, оьрде эсгерилмеген затлагъа къаршы чыгъагъан ишлени этсин деп бермеген.

Натижа: гъар санны Аллагъ бизге буюргъан кюйде къоллав — къаркъарадан чыгъарылагъан секет йимик санала.

Уьчюнчю кюйню гъакъында айтсакъ, Аллагъгъа гъалы булан макътав этив бола. Шо гъар етмеге бола юрегин ва жанын илму, билим булан таза лап ва шо билимге гёре ишлер де этип ва хасиятларын Аллагъны хасиятларына ювукъ этип. Яратгъаныбыз Аллагъ пайхаммарларындан таба адамлагъа хасиятларын Оьзюню хасиятларына ювукъ этмеге къасткъылывну буюргъан.

«Санаъ» — бу сёзю маънасы Аллагъны оьрлюгюню, Машгъурлюгюню сезип, Огъар макътав этив бола.

«Шукру» — Аллагъ берген ниъматланы тюз къоллап, Огъар макътав этмек. Демек, гъар санын оьрде айтылгъан кюйде къоллап.

«Мадх» — авзубуз булан Аллагъ бизге берген яхшылыкълар учун Ону макътав, бизге яхшы иш яда чомартлыкъ этилгенде йимик.

Бу уьч де къайда «Аль-гъамду-лиллягъ» деген сёз тагъымда жыйылгъан. Демек «Аль-гъамду-лиллягъ» дегенде уьч де макътавну этген болабыз.

Амма бу уьч де сёздеги маънагъа гёре Аллагъгъа герти макътав этмеге биз бажармайбыз, шо биз этеген макътав тюрюл. Биз буйрукъгъа гёре этеген макътав (таклид) янгыз формальный (маджаз) макътав.

Миърадж гече Пайхаммар Аллагъдан макътав эт деген буйрукъну алгъанда, булай деген: «Сагъа тийишли макътав этмеге бажарылмай». Сонг, буйрукъну кютюп, къул экенин гёрсетип, булай деп къошгъан: «Сен Оьз Оьзюнгюню макътагъан кюйде-сен». Демек Огъар тийишли макътавну бирев де этип болмас, Ону Оьзюнден къайры.

Бу сёзлер яратылгъанлар, Аллагъны оьрлюгюню англап болардай, тийишли макътавну этмеге бажарылгъан гёрсете.

Бусурман гишиге Аллагъны алдын-да гючсюзлюгюню англап, Огъар макътав этгенден тарыкълы зат болмас ва уьстюне салынгъан оьзге борчланы да кютюп. Бу натижагъа билим алгъан ва герекли гъаракат этген сонг этишмеге бола.

«Бары да макътав Аллагъгъа» — шо бек къыйматлы, машгъур сёзлер, ва шоланы Аллагъ Оьзю де сюеген саялы болгъан чакъы кёп айта турма герек.

Бу ишде Аллагъ бизге кёмек этсин! Амин.

(Давамь гелеген номерде)

МОБИЛЬНЫЙ БАЙЛАВЛУКЪ

— Измидин деген ат бусурман атмы?

— Шо Иззуддин деген бусурман атдан баш алагъанга ошай яда Изамуддинден.

— Уланкъардаш къызардашына тийсе оланы намазы бузуламы?

— Ёкъ, бир-бирине тийсе, оланы намазы бузулмай.

— Макругъ деген недир?

— Этмесе яхшы затлар.

— Шагъват деген недир?

— Шо дюр эргишини беленден чыгъагъан зат, яш тувуну себеби.

— Кирынсе, ораза бузуламы?

СОРАВ-ЖАВАП

— Бусурман адам ит сакъласа гюнагъ боламы?

— Тарыкъ буса, къаравул учун итни сакълала ярай, шо гюнагъ туюл. Амма ит сув болгъанда, огъар тиймекден сакъ болма герек. Эгер сув итге яда ону силегейлерине тийсе, шо тийген ерин етти керен жувма тарыкъ, бириси топуракъ булан тазалама тюше.

— Кёкюрек аврувдан сав болмакъ учун, аювну этин ва майын къоллама яраймы?

— Йыртгъыч жан болгъан сонг, аювну этин де, майын да башгъа бир санын да къолламагъа гери урула. Шоланы дагъы бир де болмаса ярамай деп айта буса, докторлар яздырса, сав болмакъ учун къолламагъа яратыла.

— Шариат сатыв-алывда ортакъчылыкъ этмеге ихтияр береми?

— Шариатгъа гёре, арачы болувда гюнагъ ёкъ, шону булан къазанмагъа ярай, тек гьалал ишлерде ва ялгъансыз, алдатывсуз.

— Етимге, ол ишлеме башлагъан сонг, садагъа бермеге яраймы?

— Садагъаны кимге берсе де ярай, эгер гьарамгъа къолламаса, амма гьажатлылагъа, Аллагъдан къоркъагъанлагъа бирмек артыкъдыр.

— Атабыз оьлген сонг, ону малын, биз, ону наслулары, пайлап турмадыкъ, гьарибизге тюшгенине рази болуп къалдыкъ. Шолай этмек тюзюмю?

— Адам оьлген сонг, ону малы, байлыгъы варислени арасында пайланма тарыкъ ва гьар ким пайын алгъан сонг, шону булан сюьгенин этип бола. Дагъы ёгъесе, шариатгъа

гёре, пайланмагъан малгъа еслик этмеге яхшы туюл — оьлген адамгъа да, шону къоллайгъангъа да. Бу бек агъамиятлы масъала буса да, кёплер шогъар герекли тергев бермей къоя. Амма шо пайлагъа сиз рази болсагъыз, шогъар гюнагъ ёкъдур.

— Мени къатыным айрылып гетген, биз ону къалынын къайтармадыкъ. Шолай этме яраймы?

— Эгер къатын гетген буса яда огъар талакъ деп билдирилмеген буса, къалынын къайтармай къойма ихтиярлыгъыз бар. Нушуз — эрине тынгламайгъанлыкъ — уллу гюнагълардан санала.

— Намаз къылагъанда эргиге башына не зат буса да гиймеге борчму?

— Имканлыкъ бар туруп эргиге намаз къылагъанда башына бир зат да гиймей къоймакъ яхшы саналмай, тек борч туюл. Сюнетни кютмей къылынган намаз саялы да савап кемий. Башына не зат буса да гиймеге намаздан къайры оьзге заманда да яхшы мердешге гьисаплана.

— Мени атам иче ва оьзюне ичмеге Аллагъ буюргъан ва шо саялы гюнагълы туюлмен деп бизин булан эрише. Шогъар нечик жавап берсе яхшы?

— Бир гезик Умар халипагъа такъсыр учун чагъыр ичген адамы гелтирген болгъан. Такъсырны белгилегенде, ол адам Аллагъны ихтиярны ва гьукмусуна гёре ичгенмен деп къутулмагъа къарагъан. Шо заман Умар огъар бирдагъы такъсыр къоша, Аллагъгъа бугътан этген саялы. Гьар ким оьзюню ёлун танглама бола, дагъы ёгъесе бизге пайхаммарланы йибермекни ва сыйлы китапланы тюшюрмекни маънасы да болмас эди.

Аявлу охувчулар, бу рубрикабызгъа SMS-лер геле.

Тюпде шоланы беребиз. Гележекде де шу номерге язмагъа боласыз: 8928 680-55-01

— Ичине сув гирмейген кюйде киринсе, ораза бузулмай.

— Имам межитге гелегенде имаммы яда савлай юртну имамымы? Межитге гелмейген халкъ имамгъа

рази туюл буса, Аллагъ янында шо нечик имам бола?

— Намаз къылдырагъан адамгъа имам дей. Юртну яда шагъарны къадисине де имам дей. Межитге гелмейген халкъ огъар не разисизлигин билди-

рип бола, ону ишин намазгъа, жумагъа гелип билмей буса?

— Бирев авругъанда дарман ичмей къыналса яхшы дей, башгъасы дарман ичип сав болмакъ яхшы деп тутгъан. Шоланы къайсы учун савап артыкъ болур?

— Сав болув, аврувдан къутулув — бизге Пайхаммардан () къалгъан сюнет ва шо мурат булан сав болма къараса, савап да болур (Аллагъ буюрса). Ислам дин оьзюне буса да, кимге буса да иш этип къыйынлыкълар гелтиривню, къыйналивню къабул этмей.

— Ерли жамиятны ихтияры болмай туруп, ят адамы къабурларда гёмме яраймы?

— Эгер къабурланы топурагъы вакфу гьисагъа бу юртну (шагъарны) жамияты учун деп белгиленген буса, шонда ят адамы гёммеге ярамай. Амма топуракъ бары да бусурманлар учун деп гёрсетилген буса, шонда гьар къайсы бусурман гишини де гёммеге ярай.

— Бир намазын да къоймай къылагъан гиши, тойларда, байрамларда иче буса, ол не этмеге тарыкъ?

— Гюнагъ ишлер этегенге де къарамайлы, шо адам намаз къылывун узатмагъа герек. Неге туюл, ол къылагъан намаз къачан буса да ону яман хасиятларын тюзлер. Ички къолланагъан тойларда, йыбавларда ортакъчылыкъ этгенине товбагъа тюшмеге де тарыкъ ва шариат къабул этмейген мажлислерде болувню къоймагъа герек.

— Дуалар гечени уьч пай этгенде ахырынчы пайында тез етише ва къыйматлы деп айтыла. Гечени шо уьчюнчю пайы нечеде башлана экен?

— Гечени уьчюнчю пайы эртенги намазгъа ювукъ вакътиде бола. Гечелер де, гюнлер де йылны вакътисине гёре

алышынагъан саялы, гечени шо уьчюнчю пайы муна шу сагъатда, шу минутда башлана деп айтамагъа къыйын. Шону билмек учун ахшам намаздан эртен намаз болгъунчагъы заманны санап, шону уьчге бёлсе бола.

— Машин гьайдавчу эриме, оьзюме, уьюме гьайкел яздырма сюе эдим. Шону нечиги яхшы экени чи билмеймен...

— Тюрлю-тюрлю балагълардан сакъланма, гёзден кёмек эте деп «Бадриюн» деген битик санала. Онда асгъабаланы атлары да эсгерилген. Шо кепде Къуран аятлардан алынган дуалар да бола. Шоланы къайсы ислам тюкенден де алмагъа ярай.

РУЗНАМА

НОВАБРЬ

гюнлер	субгъ		зугър	гъаср	магъриб	гъишагъ
	эртенги					
	танг къата	гюн чыгъа				
1	4.41	6.19	12.00	14.20	16.47	18.13
2	4.42	6.20	12.00	14.19	16.46	18.12
4	4.44	6.22	12.00	14.17	16.44	18.10
6	4.47	6.25	12.00	14.15	16.41	18.07
8	4.49	6.27	12.00	14.13	16.39	18.05
10	4.51	6.29	12.00	14.11	16.37	18.03
12	4.53	6.32	12.00	14.09	16.34	18.00
14	4.55	6.34	12.00	14.07	16.32	17.58
16	4.57	6.37	12.00	14.06	16.31	17.58
18	4.56	6.39	12.00	14.04	16.29	17.57
20	5.01	6.41	12.00	14.03	16.27	17.57
22	5.03	6.44	12.00	14.03	16.26	17.56
24	5.06	6.46	12.00	14.02	16.25	17.55
26	5.08	6.48	12.00	14.00	16.23	17.53
28	5.10	6.52	12.00	13.59	16.22	17.52
30	5.12	6.55	12.00	13.58	16.20	17.52

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета
муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ
Мухаммадханафи-хаджи ГАМЗАТОВ

Редактор
Азиз Мичигишев

Компьютерная группа
Асият ХАНОВА
Ахмед Магомедов
Гульнара АБДУЛАЕВА

Менеджер
Мухаммад Хирясулаев

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону).

Свидетельство о регистрации
П/И № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325
При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 24 октябрь 2008 г.
Тираж 4300 экз.

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала,
ул. М. Ярагского, 128.
Тел.: (8722) 61-00-64.

По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам:
по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24
по г. Махачкале — (8722) 914-222.

E-mail: info@assalam.ru;
www.assalam.ru